18 Οκτωβρίου 2013

Ο Νικόλαος Βότσης και η βύθιση του Τουρκικού θωρηκτού Φετχί-Μπουλέντ στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο (18 Οκτωβρίου 1912)

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Εισαγωγή – Το Ελληνικό ναυτικό στον Ά Βαλκανικό Πόλεμο

Με την έκρηξη του Ά Βαλκανικού Πολέμου, οι Ελληνικές ναυτικές δυνάμεις ενισχυμένες από την παρουσία του θωρηκτού Αβέρωφ, δεν τήρησαν αμυντική στάση έναντι του σαφώς ισχυρότερου Τουρκικού στόλου, αλλά αντιθέτως ακολούθησαν μια άκρως επιθετική πολιτική. Το σύνολο του Ελληνικού στόλου υπό την ηγεσία του Πλοιάρχου Κουντουριώτη απέπλευσε από το Φάληρο στις 5 Οκτωβρίου και έπλευσε απευθείας προς την Λήμνο την οποία απελευθέρωσε αιφνιδιαστικά, μόλις 24 ώρες μετά την κήρυξη του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου.

Το λιμάνι της απελευθερωμένης Λήμνου, λόγω της στρατηγικής του σημασίας στην «καρδιά» του Βόρειου Αιγαίου και κοντά στα Δαρδανέλια, θα αποτελούσε το ορμητήριο του Ελληνικού στόλου καθ΄ όλη τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων. Κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου, ο Ελληνικός στόλος με επικεφαλής το θωρηκτό

«Αβέρωφ» διεξήγαγε συνεχώς περιπολίες στο Βόρειο Αιγαίο περιμένοντας την έξοδο του Τουρκικού στόλου από τα Δαρδανέλια, ενώ μικρότερες Ελληνικές ναυτικές μοίρες εκμεταλλευόμενες την Τουρκική αδράνεια αποβίβαζαν αγήματα ναυτών και απελευθέρωναν διαδοχικά τα μεγαλύτερα νησιά του Αιγαίου.

Ο Νικόλαος Βότσης και τα προηγηθέντα της βύθισης

Ο πλοίαρχος Κουντουριώτης είχε αναθέσει σε μια μοίρα του στόλου να επιτηρεί την θαλάσσια ζώνη ανάμεσα στο Λιτόχωρο, την Κατερίνη και τον κόλπο του Θερμαϊκού προσφέροντας βοήθεια και ανεφοδιασμό στον προελαύνοντα Ελληνικό στρατό. Στην μοίρα αυτή είχαν ενταχθεί μικρές και χαμηλής δυναμικότητας ναυτικές μονάδες όπως το παλιό ναρκοβόλο «Κανάρης» που το χρησιμοποιούσαν ως πλοίο εφοδιασμού, η ναρκοθέτιδα «Άρης» και το «τορπιλοβόλο 11» με πλοίαρχο τον Νικόλαο Βότση[1].

Ο Βότσης ήταν ένας αρκετά έμπειρος και μορφωμένος αξιωματικός καθώς είχε φοιτήσει στην σχολή Ναυτικών Δοκίμων από το 1892 έως το 1896 ενώ είχε λάβει μέρος και στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 υπηρετώντας στο θωρηκτό «Ύδρα». Από την έναρξη του πολέμου δεν είχε μείνει ικανοποιημένος από τα «εύκολα» και ακίνδυνα καθήκοντα που του είχαν ανατεθεί. Έτσι ζητούσε επίμονα την άδεια τόσο από τον ναύαρχο του στόλου Παύλο Κουντουριώτη, όσο και από το Υπουργείο Ναυτικών, να δοκιμάσει μια παράτολμη επίθεση κατά Τουρκικών πλοίων, είτε στο λιμάνι της Σμύρνης, είτε στα Δαρδανέλια είτε στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Τελικώς, το Υπουργείο Ναυτικών, μετά από δισταγμούς λόγω του μεγάλου βαθμού δυσκολίας του εγχειρήματος, έδωσε άδεια στον Βότση να δοκιμάσει τον τορπιλισμό του «Φετχί Μπουλέντ» που ήταν αγκυροβολημένο εντός του λιμανιού της Θεσσαλονίκης.

Στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, από την έναρξη του πολέμου, ήταν αγκυροβολημένα πολλά πολεμικά πλοία Ευρωπαϊκών Χωρών, με κύρια αποστολή την προστασία των Ευρωπαίων που βρίσκονταν στην πόλη εν όψει των ραγδαίων και απρόσμενων εξελίξεων. Ανάμεσα σε αυτά βρισκόταν και το παλαιό Τουρκικό θωρηκτό (θωρακοδρόμων) «Φετχί Μπουλέντ» (Feth-i-Bulend)[2]. Το πλοίο είχε παραγγελθεί και ναυπηγηθεί το 1871 στην Αγγλία και είχε επισκευασθεί εκ νέου το 1907 για να χρησιμοποιηθεί στον Ιταλοτουρκικό πόλεμο. Κατά την επισκευή αυτή, το πλοίο εξοπλίστηκε με νεότερα τηλεβόλα τύπου Κρουπ μεγάλης εμβέλειας. Το Θωρηκτό δεν βρισκόταν με τον υπόλοιπο Τουρκικό στόλο στα Δαρδανέλια αφού ουσιαστικά είχε τεθεί εκτός υπηρεσίας τα τελευταία χρόνια, ενώ τα πυροβόλα του είχαν αφαιρεθεί από το κατάστρωμα του και είχαν τοποθετηθεί στο Καραμπουρνού, (όπως και οι 90 ναύτες του πληρώματος που τα χειρίζονταν), για να ενισχύσουν την άμυνα του λιμανιού. Ουσιαστικά οι Οθωμανικές αρχές χρησιμοποιούσαν το «Φετχί Μπουλέντ» ως πλοίο διοίκησης και τυπικά κυβερνήτης του ήταν ο

εκάστοτε ναυτικός διοικητής της Θεσσαλονίκης.

Η βύθιση του «Φετχί Μπουλέντ» στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης

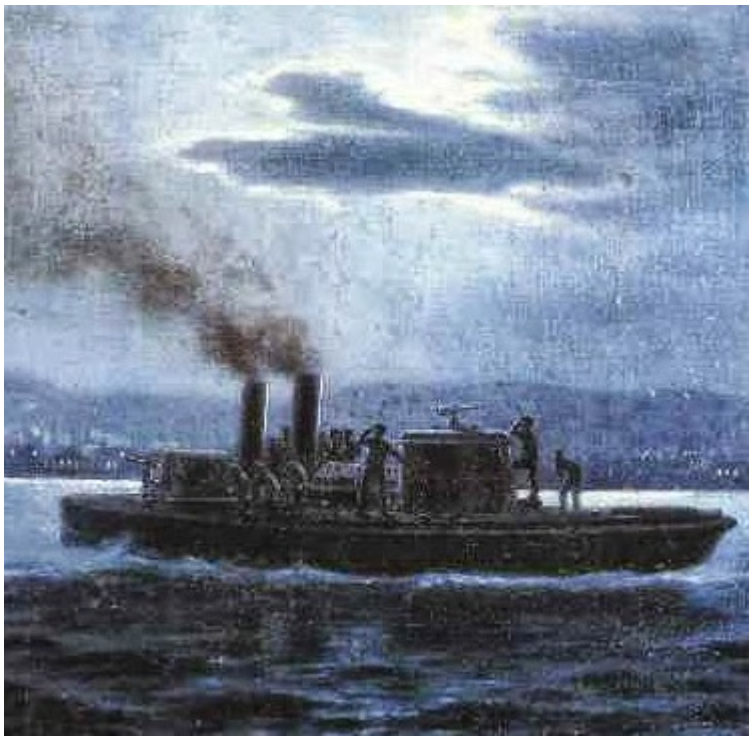

Τορπιλοβόλο του ελληνικού ναυτικού

Την νύχτα της 18ης Οκτωβρίου, ο υποναύαρχος Βότσης αποφάσισε να εισέλθει με το «τορπιλοβόλο 11» στον Θερμαϊκό κόλπο και να βυθίσει το απαρχαιωμένο Τουρκικό θωρηκτό. Το εγχείρημα αυτό φαινόταν ακατόρθωτο, καθώς τα στενά του λιμανιού της Θεσσαλονίκης φυλάσσονταν από το φρούριο του Καραμπουρνού το οποίο ήταν εξοπλισμένο με μεγάλου διαμετρήματος τηλεβόλα, τα νερά στο στόμιο του κόλπου ήταν αβαθή και ναρκοθετημένα, ενώ ένας μεγάλος προβολέας σάρωνε την περιοχή και επιτηρούσε άγρυπνα την είσοδο του λιμανιού.

Ο Βότσης όμως δεν δίστασε μπροστά στις δυσκολίες αυτές, ενθαρρυμένος από έγκυρες πληροφορίες που του έδωσαν Έλληνες ψαράδες (Νικόλας Βλαχόπουλος, Μιχάλης Κουφός) της περιοχής που γνώριζαν τα νερά αποφάσισε να δοκιμάσει το ακατόρθωτο. Αργά την νύχτα κατάφερε με την καθοδήγηση των δύο ψαράδων που βρίσκονταν ανάμεσα στο πλήρωμα, να εισέλθει στο Θερμαϊκό με το «τορπιλοβόλο 11» χωρίς να γίνει αντιληπτός από τα παραθαλάσσια Τουρκικά φρούρια, ελισσόμενος ανάμεσα σε νάρκες, αποφεύγοντας κάποια αβαθή σημεία του κόλπου χάρις το μικρό βύθισμα που είχε το πλοίο του.

Ο Βότσης είχε ακριβείς πληροφορίες για τη θέση στο λιμάνι που ήταν αραγμένο το

«Φετχί Μπουλέντ» από τον αξιωματικό του Ελληνικού ναυτικού Αντώνη Κριεζή που είχε υπηρετήσει ως ναυτικός ακόλουθος στην Ελληνική πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη. Για τον λόγο αυτό, έπλευσε αμέσως προς το Τουρκικό θωρηκτό από ανατολικά καθώς μόνο από εκεί μπορούσε να το χτυπήσει χωρίς να διακινδυνέψει να πετύχει πλοία άλλων χωρών, κάτι που θα προκαλούσε αναμφίβολα σοβαρό διεθνές διπλωματικό επεισόδιο.

Το Ελληνικό τορπιλοβόλο πλησίασε το «Φετχί Μπουλέντ» και από απόσταση 150 μέτρων το έπληξε με τρεις παλαιού τύπου τορπίλες[3] κατασκευής του 1870[4]. Παρά την παλαιότητά τους, οι δύο από τις τρεις τορπίλες έπληξαν με μεγάλη ακρίβεια το παροπλισμένο Τουρκικό Θωρηκτό σε καίριο σημείο στην μέση του σκάφους προκαλώντας του ανεπανόρθωτες ζημιές.

Τα υπολείμματα του Φετχί Μπουλέντ όπως φαίνονταν στον Θερμαϊκό

Το Τουρκικό πλοίο άρχισε να μπάζει νερά και να βυθίζεται ταχύτατα γέρνοντας προς τα δεξιά. Η τρίτη τορπίλη δεν βρήκε τον στόχο της αλλά εξερράγη πάνω στον κυματοθραύστη δημιουργώντας έναν εκκωφαντικό θόρυβο που ξάφνιασε και κατατρόμαξε τους κατοίκους της Θεσσαλονίκης λόγω και του νυχτερινού της ώρας. Οι εφημερίδες της εποχής ανέφεραν ότι η λάμψη από την ανατίναξη του «Φετχί Μπουλέντ» φώτισε σαν στιγμιαίο πυροτέχνημα την νύχτα της πόλης. Οι απώλειες του πληρώματος ήταν 13 ναύτες νεκροί καθώς και ο ιμάμης του σκάφους.

Το «τορπιλοβόλο 11» υπό τον Βότση έσπευσε να βγει από τον Θερμαϊκό εκμεταλλευόμενο και τον πλήρη αιφνιδιασμό των Τούρκων από την απρόσμενη και «θρασύτατη» αυτή επίθεση. Τα τηλεβόλα του Καραμπουρνού έριξαν βολές προς το « τορπιλοβόλο 11» οι οποίες όμως ήταν όλες άστοχες. Χαρακτηριστικό της ευτολμίας του Ελληνικού πληρώματος και του διοικητή του, ήταν ότι το

«τορπιλοβόλο 11» ανέκρουσε πρύμνη και απάντησε με βολές στα πυρά αυτά.

Συμπέρασμα

Αναμφίβολα, το παροπλισμένο θωρηκτό «Φετχι Μπουλέντ» δεν είχε την παραμικρή υπηρεσιακή αξία για το τουρκικό ναυτικό την εποχή εκείνη. Για τον λόγο αυτό, η βύθισή του από τον Βότση δεν επηρέασε αποφασιστικά την πορεία των θαλασσίων επιχειρήσεων στον Α’ Βαλκανικό Πόλεμο. Είναι όμως επίσης σίγουρο πως η τολμηρή αυτή επίθεση του Βότση εντός του σημαντικότερου λιμανιού της πρωτεύουσας της Μακεδονίας που θεωρητικώς ήταν απολύτως ασφαλές, κατάφερε μεγάλο πλήγμα στο ηθικό των Τούρκων εξυψώνοντας αντιστοίχως το φρόνημα των πληρωμάτων του Ελληνικού στόλου, αλλά και του Ελληνικού λαού γενικότερα[5].

Η σημασία του τορπιλισμού για τους Έλληνες φαίνεται και από το γεγονός ότι μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, οι Ελληνικές Αρχές χρησιμοποίησαν το κατάρτι του «Φετχί Μπουλέντ» ως ιστό για την Ελληνική σημαία που υψώθηκε

στον Λευκό Πύργο και που συμβόλιζε την Ελληνική κυριαρχία στην πρωτεύουσα της Μακεδονίας, ιστός που μάλλον παραμένει εκεί ως και σήμερα.

Η μεγάλη αυτή ναυτική επιτυχία αποτέλεσε τον μικρό ταιριαστό πρόλογο για τις δύο μεγάλες ναυμαχίες της Έλλης και της Λήμνου που ακολούθησαν και που εδραίωσαν τον Ελληνικό στόλο ως απόλυτο κυρίαρχο της θάλασσας του Αιγαίου, σηματοδοτώντας την απελευθέρωση των νησιών του Αιγαίου. Επίσης η επιτυχία του Βότση, προανήγγειλε την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης από τον επελαύνοντα Ελληνικό στρατό που επετεύχθη λίγες μέρες μετά τον τορπιλισμό.

Ι. Β. Δ.

Επίμετρον 1

Το άγαλμα του Ν. Βότση μπροστά στον Λευκό Πύργο

Να πώς περιγράφει το γεγονός ο ίδιος ο υποπλοίαρχος Βότσης σε αναφορά του προς το τότε υπουργείο Ναυτικών την καταδρομική επιχείρηση του τορπιλοβόλου 11 και την βύθιση του τούρκικου θωρηκτού στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης:

“Απέπλευσα εκ Λιτοχώρου την πρωίαν και κατέπλευσα εις Σκάλαν Ελευθεροχωρίου, όπου παρέμεινα μέχρι 9ης εσπέρας, οπότε απέπλευσα διά την επίθεσιν. ”Το Καραμπουρνού εφώτιζε συνεχώς την θάλασσαν διά των προβολέων του, αλλά διήλθον απαρατήρητος μεταξύ Καραβοφανάρου και Βαρδάρη. Κατόπιν έφθασα εις τον λιμένα της Θεσσαλονίκης και την 11 και 20΄ διέκρινα άνευ αμφιβολίας το Τουρκικόν θωρηκτόν ανάπρωρον (εστραμμένον) προς τον πνέοντα Μέσην (Β.Α.) εις την δυτικήν άκραν του κυματοθραύστου. ”Εις την αντίθετον

δεξιάν άκραν (συνήθη τόπον αγκυροβολίας) υπήρχε Ρωσσικόν πολεμικόν, υποθέτω και άλλα. Εχώρησα ήρεμα, πάντοτε απαρατήρητος και κατηύθυνα την πρώραν εις το μέσον του Τουρκικού θωρηκτού. Εξεσφενδόνισα πρώτον την δεξιάν πρωραίαν τορπίλην την 11 και 35΄ από αποστάσεως 150 μέτρων. Έστρεψα είτα ολίγον αριστερά προχωρών και εξεσφενδόνισα την αριστεράν. Ανεπόδισα τότε ολοταχώς όπως απομακρυνθώ της εκρήξεως. Της πρώρας του πλοίου μου στρεφούσης ήδη αριστερά, εξεσφενδόνισα και την του καταστρώματος τορπίλλην, ήτις όμως εξέκλινε και εξερράγη, μετά τας πρώτας ταυτοχρόνους εκρήξεις, επί του κυματοθραύστου μετά κρότου μεγάλου, ον προς στιγμήν ενομίσαμεν ως πυροβολισμόν εκ ξηρας.

Άμα τη πρώτη εκρήξει παρετηρήθη κίνησις φώτων επί του εχθρικού πλοίου και συρίγματα. Τα διαμερίσματα των αξιωματικών ήσαν φωτισμένα. Η έκρηξις εγένετο ολίγον πρώραν της καπνοδόχου δεξιά. Καπνός εξήλθεν άφθονος εκ της καπνοδόχου.

Ολοταχώς πλέων τότε εξείλθον, άνωθεν της γραμμής των έξω του λιμένος βυθισμένων τορπιλλών, στηριζόμενος εις το βύθισμα του πλοίου μου και διήλθον προ του Καραμπουρνού, το οποίο ειδοποιηθέν φαίνεται εν τω μεταξύ εκ Θεσσαλονίκης ήναψε πάντας τους προβολείς του. Διήλθον εν τούτοις και πάλιν απαρατήρητος και καθ΄ην στιγμήν εβρισκόμην απέναντι του Καραμπουρνού, κατά προηγούμενη υπόσχεσιν στους πυροβολητάς μου, διέταξα και έρριψαν επ΄ αυτού βολήν δια του ταχυβόλου των 37mm από απόστασιν 2.500 μέτρων…”

Πηγές:

Κρόφορντ Πράις, Οι Βαλκανικοί Αγώνες», εκδόσεις Εκάτη

Βασίλειος Αναστασόπουλος, Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος (η μεγάλη εξόρμηση), εκδόσεις Περισκόπιο

Παντελής Καρύκας, Βαλκανικοί πόλεμοι 1912-1913, εκδόσεις «Επικοινωνίες Α.Ε.»

Σόλων Γρηγοριάδης, Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913, εκδόσεις Φυτράκης

Στέλιος Κούκος, Ο Νικόλαος Βότσης και η βύθιση του «Φετχί Μπουλέντ, εφημερίδα Μακεδονία

[1] Ο Νικόλαος Βότσης γεννήθηκε στην Ύδρα το 1877, ο πατέρας του ήταν ο γιατρός Ιωάννης Βότσης και ήταν ανιψιός του Παύλου Κουντουριώτη, ενώ ο παππούς του Νικόλαος Βότσης ήταν ένας από τους πλέον φημισμένους αξιωματικούς του ναυτικού Αγώνα του 1821.
[2] Το όνομα «Φετχί Μπουλέντ» σήμαινε στα Τουρκικά «καλοτυχία».

[3] τύπου Whitehead
[4] Να σημειωθεί ότι οι τορπίλες που χρησιμοποιήθηκαν στην επίθεση ήταν τόσο απαρχαιωμένες που αρχικώς στον ναύσταθμο δεν έβρισκαν θρυαλλίδα για να τις πυροδοτήσουν.
[5] Η επιτυχία του Βότση αποθεώθηκε από τις εφημερίδες της εποχής.
Διαβάστε επίσης:

Ιστολόγιο για το βιβλίο του κ. Αργύρη Μαλτσίδη: "Ο Νικόλαος Βότσης και ο τορπιλισμός του Φετχί Μπουλέντ" εκδόσεις "Λόγος και Εικόνα"

"Η καταβύθιση του "Φετχί Μπουλέντ" στο Θερμαϊκό ", άρθρο του κ. Σπύρου Κουζινόπουλου με όλη την λεπτομερή αναφορά του Βότση για τον τορπιλισμό

Σύντομο βιογραφικό του Ν. Βότση

100 ΧΡΌΝΙΑ ΑΠΌ ΤΗ Β΄ΥΘΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΎ ΘΩΡΗΚΤΟΎ «ΦΕΤΧΊ ΜΠΟΥΛΈΝΤ» ΣΤΟ ΛΙΜΆΝΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΊΚΗΣ

Πηγή: istorikathemata.com